

13.00.00
13.00.01
13.00.02
13.00.03
13.00.04
13.00.05

13.00.06
13.00.07
13.00.08
13.00.09
07.00.00
19.00.00

01.00.00
02.00.00
03.00.00
09.00.00
10.00.00
11.00.00

№4/2025

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga
ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 324 sahifa,
15-aprel, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:

Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich
Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Woogyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko’ra, pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro’yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo’yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.06.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan №C-5669245
reyestr raqami tartibi bo’yicha
ro’yxatdan o’tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

XXI asr tibbiyot atamashunosligi va unga ta'rif.....	12
Achilov Muzaffar Norquliyevich	
“4K” modeliga asoslangan ta’limda interaktiv metodlar va texnologiyalardan foydalanish usullari	15
Boltayeva Hulkar Mardonqul qizi	
Oliy ta’lim muassasalari kafedrası faoliyati samaradorligini oshirishda pedagogik risklarni boshqarish mexanizmi.....	18
Djalalov Baxromjan Begmurzayevich	
Kichik maktab yoshidagi o’quvchilarda liderlik sifatlarini shakllantirishning pedagogik aspektlari.....	24
Djumayeva Dildora Isroilovna	
Urma zarbli cholg’ular turlari va ularda ijro etish usullari	27
Egamkulov Oybek Altmishevich	
Umuminsoniy va diniy qadriyatlarni yoshlarimiz ongiga singdirishda dialektikaning roli	31
Ergasheva Guzal Maxkambayevna	
Bo’lg’usi tarbiyachilarda ijtimoiy intellektni shakllantirish zamon talabi.....	34
Ermatova Gulnoz Pirimovna	
Boshlang’ich ta’lim tarbiya fanida o’yin texnologilardan foydalanish metodikasi	37
Farsaxonova Dilafruz Rizaxonovna	
Boshlang’ich sinf o’quvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonining yo’nalishlari va usullari ...	41
Kulboyeva Dilnoza Abdug’ofurovna	
Kurash sport turiga qiziquvchi ayollarning motivatsiya va o’z-o’zini anglash darajasi	44
Mamaraimova Ra’no Usmanovna	
The Teaching of Oral Production in the FFL Classroom: Linguistic and Psychological Difficulties	48
Narzulloeva Dilfuza Bahriddin qizi	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini teatrlashtirilgan faoliyat asosida rivojlantirish	54
Nurmatova Iroda Toxtasinovna	
Maktabgacha ta’lim yo’nalishi talabalarida kasbiy kompetentlikni shakllantirishda pedagogik amaliyotning o’rni	56
Shamiyeva Manzura Fayzullayevna	
Globallashuv jarayonida o’quvchilarning aksiologik kompetensiyalarini shakllantirish.....	59
Siddikov Baxtiyor Saidkulovich	
4-sinf o’quvchilariga maqollar ma’nosini tushuntirish usullari	63
Suvonova Shohida Murodullo qizi	
Kasbiy rivojlanish soatlarining pedagogik va psixologik asoslari.....	69
Temirova Rushana Ravshan qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-hissiy ko’nikmalarni shakllantirish mazmuni	73
Teshabayeva Zamira Sobirovna, Abdulatipova Mehribon Qahramon qizi	
Boshlang’ich sinf tabiiy fan darslarida STEAM yondashuvi va xalqaro baholash dasturlari.....	76
Usmonova Zulfiya Ilxomovna	
Bo’lajak o’qituvchilarda konfliktologik kompetentlikning shaxs sifatlariga aloqadorligi	79
Muxammadiyeva Xadicha Karomatovna	
Русская документальная проза как отражение прошлого и настоящего общества	82
Дустова Ирода Шукрулло кизи	
Размышления о возникновении человеческих эмоций	86
Умарова Навбахор Шокировна, Зарипова Нигинабону Фахритдиновна	
Проблемы регулирования терминов в языкознании.....	89
Курбанова Гузаль Абдурахимовна	

Педагогические основы формирования интереса дошкольников к изучению иностранного языка в игровой среде.....	93
Курбанова Назира Низомиддиновна	
Mexanika fanining rivojlanish tarixi.....	97
Esanov Nuriddin Qurbonovich	
Эффективность использования личностно-ориентированной технологии обучения в учебном процессе.....	100
Намозова Манзура Муродовна	
O'spirinlik davridagi depressiv holatlarni psixodiagnostika va psixokorreksiya qilish usullari	104
Bannayev Maxamadin Sotvoldiyevich	
Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirish metodikasi.....	109
Radjabova Gulnoza Bahromovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining madaniy xilma-xillikni inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish usullari	113
Saffarova Mohidil Axmadovna	
Adabiy til va shevalar o'rtasidagi leksik tafovutlar: kelib chiqish sabablari va rivojlanish xususiyatlari	116
Qurbonova Asal O'tkirovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini CALP yondashuvi asosida o'qish savodxonligini oshirish	119
Ahmadjonova Mushtariy Bahodirjon qizi	
Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda bo'lajak mutaxassisning kasbiy kompetentligi	121
Artikova Nodira Shavkat qizi	
Yusuf Xos Hojibning axloqiy qarashlarini shakllanishining tarixiy-ijtimoiy omillari	125
Berdaliyeva S. D.	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy madaniyatini shakllantirish prinsiplari.....	128
Ibragimova Shaxnoza Tulqinovna	
Boshlang'ich sinflarga matematika o'qitish jarayonida ko'rgazmali qurollardan foydalanib dars samaradorligini oshirish	132
Mardonov Eshim Muratovich, Xushvaqto'v Ali Ashurovich, Narzullayeva Muxlisa Rustam qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-ijodiy faoliyatini takomillashtirish	135
Misirova Nodira Tovbayevna, Ergasheva Madina Qahramon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 6-7-yoshli bolalarni maktabga tayyorgarlik monitoringini tashkil etish....	139
Ortiqova Gulhayo Erkinboy qizi	
-ayotgan bo'lsa shaklining lisoniy xususiyati va uning o'zgarishi.....	142
Safarov Firuz Sulaymonovich	
Sharq mutafakkirlarining pedagogik ta'limotlari va qarashlarida tarbiyaning ma'naviy, axloqiy negizlari	145
Xalilov Farhod Furqat o'g'li, Ibodullayeva Dildora Shukrulla qizi	
Anvar Obidjon ijodining tadrijiy takomiliga doir mulohazalar	148
Mamatalimov Zafar Mamaraimovich	
Patologik fiziologiya fanini o'qitishda it texnologiyalarining o'rni.....	152
Abdirashidova Gulnoza Ablakulovna, Mavlyanova Umida Nematovna, Sobirova Ra'no Tulqin qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning kognitiv kompetentligini rivojlantirishda motivatsion yondashuvning o'ziga xos jihatlari.....	156
Abdumanopov Muhammadsodiq Muhammadyusuf o'g'li	
The Role of Mass Media as a Tool in Teaching English Vocabulary to Young Learners	159
Dadaxonova Dilnavoz Zafarjon kizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim va tarbiya jarayonlarida bolalarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish.....	164
Dilorom Xomidova	
Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi	169
Fayziyeva Madinabonu Sohijon qizi	
O'zbek yosh oilalarida nikohning dastlabki yillarida oilaviy nizolarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	173
Hakimova Nargiza Djavlievna	

Tarbiyalanuvchilarni nutq madaniyatiga o'rgatishda tarbiyachi nutqi va unga qo'yiladigan talablar	176
<i>Kazieva Turg'unoy Tursunboevna, Abdullayeva Kamola Erkin qizi</i>	
Ikki tilli o'quv lug'atlari tuzishning lingvodidaktik asoslari (ingliz va o'zbek tillari negizida yaratilgan ikki tilli lug'atlar misolida)	179
<i>Oqboyeva Zulfiya Bobonazarovna</i>	
Boshlang'ich sinf texnologiya darslarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi	183
<i>Saidova Mohinur Jonpo'latovna, Bo'ronova Nigora Umar qizi</i>	
Modern Opportunities for the Integration of Technologies Into the Media and their Role in Improving the Efficiency of the Media.....	187
<i>Salim Doniyorov</i>	
Chizma geometriya va muhandislik grafikasi darslarida talabalarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmasini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish	192
<i>Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich</i>	
Теории и модели выбора брачного партнера	197
<i>Абдумуталова Мадина Абдумалик кизи</i>	
Maktabgacha ta'lim muassalarida outsorsingdan foydalanish masalalari	203
<i>Kasimova Gulyar Axmatovna</i>	
Arxitektura fanlarini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari	209
<i>Astanov Tolib Muxtarovich</i>	
Talabalarda tadqiqotchilik qobiliyatlari	212
<i>Saidakbarova Nigora</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	216
<i>Tuxliyev Muslim Sherzod o'g'li</i>	
Искусственный интеллект в смешанном обучении	220
<i>Хикматов Нодир Назимджанович</i>	
The Literary Translation in English and its Linguistic Issues	224
<i>Ravshanova Ziyoda Qahramon qizi, Egamberdiyev Javlonbek Saynabi o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning bilim darajasini oshirishda ilg'or xalqaro pedagogik tajribalarni integratsiyalash: zamonaviy yondashuvlar, metodologiyalar va samaradorlik tahlili	229
<i>G'afurov Mirzo Ulug'bek Majidovich</i>	
Leksikologiya va uning nazariy asoslari	232
<i>G'anibayeva Bayyan Sharipbay qizi</i>	
Olimpiya ta'limini shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish.....	236
<i>Qodirov Jurabek Mamatsimonovich</i>	
Turizmga ta'limni samarali tashkil etishning pedagogik shartlari.....	239
<i>Normurodova Zebo Eshmaxmatovna</i>	
Autizmning kelib chiqish sabablari va Rett sindromi.....	243
<i>Xakimova Zulhumor Xakimovna</i>	
Talabalarda akmeologik pozitsiyani rivojlantirishning dolzarb masalalari	246
<i>Xaitov Abdukosim Abdulakim o'g'li</i>	
Tibbiy ta'lim talabalarini ommaviy sport sog'lomlashtirish jarayoniga tayyorlashda tabaqalashtirilgan jismoniy ta'lim texnologiyasi va shart-sharoitlari.....	250
<i>Arabboyev Hurshid</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....	255
<i>Eshonqulova Kamola Ibrohimovna</i>	
Virusli infeksiyalar zamonaviy diagnostikasi va davolash usullarining biologik asoslari.....	259
<i>Kaxorova Karomatxon Sovronbayevna</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tafakkuri, mantiqiy fikrlarini rivojlantirishda pedagogik o'yinlarning ahamiyati	262
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	

Buyuk ajdodlarimiz merosini o'rganish orqali bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik kasbga ijodiy munosabatini tarbiyalash	265
Nishonova Shohista Boymatovna	
Pedagogik jamoani rivojlantirish va motivatsiyalashning zamonaviy strategiyalari	268
Pardayeva Yulduz Muradullayevna	
15-16 yoshli voleybolchi qizlarning jismoniy rivojlanishining yoshga bog'liq xususiyatlari	272
Po'latova Shahnoza Ikrom qizi	
Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	276
Raxmonov Baxtiyor Azzamovich	
Ingliz tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'quvchilarning til ko'nikmalariga ta'siri	279
Shoisayeva Dilxumora Shojalil qizi	
Abu Ali ibn Sinoning matematika fanida qoldirgan merosi	283
Toshboyeva Nargiza Yo'ldashevna, Tursunova Nigora Ulug'bek qizi	
Aksiologik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati	286
Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li	
Научные основы формирования навыков сотрудничества у детей дошкольного возраста посредством квест-игр	290
Джамилова Наргиза Нуритдиновна, Мухаммадиева Фарангиз	
Теоретические основы формирования международной компетенции обучающихся	294
Миркомилова Шахзода Асрор кизи	
Boshlang'ich sinflar matematika darslarida kombinatorikaga oid masalalar	300
Roziqova Farizoda Ruyiddin qizi, Berdiyev Bahodir Ravshanovich	
pedagogik kompetentlikning ilmiy-nazariy asoslari	305
Eshbekova Dilnoza Ibraimovna	
Murakkab sintaktik qurilmalar va ularning matndagi paradigmatic o'rni	308
Turdiyeva Nilufar Anvarovna	
Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish	311
Panjiyeva Shahlo Zulfikar qizi	
Kichik maktab yoshidagi zaif eshituvchi o'quvchilarning dialogik nutqining xususiyatlari	314
Qodirova Mahzuna Shamshidin qizi	
Chizma geometriya va muhandislik grafikasi fanidan talabalar mustaqil o'rganish jarayoni	320
Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich	

BUYUK AJDODLARIMIZ MEROSINI O'RGANISH ORQALI BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KASBGA IJODIY MUNOSABATINI TARBIYALASH

Nishonova Shohista Boymatovna

Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti
Pedagogika yo'nalishi 1-kurs magistranti
Qarshi shahar 11-umumiy o'rta ta'lim maktabining
oliy toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak pedagoglarni o'z kasbini egallashida ota-bobolarimiz qoldirgan ma'naviy merosning ahamiyati, muhim xususiyatlari haqida so'z yuritilgan. Abdulla Qodiriy shunday degan edilar: "Moziyga qaytib ish ko'rmoq xayrlidir". Darhaqiqat, bugungi shiddatli texnologiya asrida ham ajdodlarimiz qoldirgan ma'naviy boylikning ahamiyati zarracha bo'lsa-da kamaygani yo'q.

Kalit so'zlar: pedagogika, ma'naviy meros, ajdodlarimiz donishmandligi, ta'lim, tarbiya, innovatsiya, texnologiya, e'tiqod.

Abstract: The article discusses the significance of the spiritual heritage left by our ancestors in the professional development of future educators, as well as its key characteristics. Abdulla Qodiriy once said: "It is beneficial to look back at the past and learn from it." Indeed, even in today's fast-paced technological era, the importance of the spiritual wealth inherited from our ancestors has not diminished in the slightest.

Key words: pedagogy, spiritual heritage, wisdom of our ancestors, education, upbringing, innovation, technology, faith.

Аннотация: В статье говорится о значении духовного наследия, оставленного нашими предками, в освоении профессии будущими педагогами, а также о его важных характеристиках. Абдулла Кадыри сказал: "Возвращаться к прошлому и учиться у него – благо". Действительно, даже в наш стремительный век технологий значение духовного богатства, оставленного нашими предками, нисколько не уменьшилось.

Ключевые слова: педагогика, духовное наследие, мудрость предков, образование, воспитание, инновация, технология, вера.

KIRISH

O'zbek xalqi azal-azaldan ta'lim-tarbiya masalalariga muhim jarayon sifatida e'tibor qaratgan. Zardushtiylik dinining muqaddas kitobi Avestoda bolalarni tarbiyalashda eng muhim uch xususiyat nazarda tutilgan bo'lib, ulardan biri ta'lim-tarbiyadir. Zardushtiylikdan keyin hududlarimizda keng yoyilgan islom dinida ham bilim olish keng targ'ib qilinadi. Jumladan, muqaddas Qur'on kitobida: "Har bir musulmon erkak va ayolga bilim olish farzdir. Beshikdan qabrgacha ilm izla", – deyilgan. Qur'on kitobidan keyingi ishonchli manba hisoblangan Hadisi shariflarda ham bu muhim masala sifatida yoritilganini ishonchli hadislarda uchratamiz.

Halollik islom dinida yuksak qadrlangan. Bu sifat har bir bo'lg'usi pedagog uchun eng muhim va zaruriy xislat hisoblanadi. O'z kasbini chin dildan sevib, bu sohaning barcha sir-asrorlarini puxta, mukammal egallashni ko'ngliga tuggan har bir bo'lajak o'qituvchi bu fazilatni o'zida shakllantirmog'i lozim.

Bo'lajak o'qituvchilar uchun bu ta'limotlarning ahamiyati nimada? Oradan necha davrlar, zamonlar o'tgan bo'lsa-da, bilim olishga bo'lgan ehtiyoj oshib borganligi, bugungi kunda ham bu masalaning muhim ahamiyat kasb etayotganligi diqqatga sazovordir. O'z kasbida halol, bilimli, har tomonlama zamonaviy o'qituvchi bo'lish uchun bobolarimizning boy merosini o'rganmog'imiz darkor. Hayotda muhim ko'nikmalarni kasbiy tayyorgarlik bilan uyg'unlashtirganimizda bu bilimlar hamisha asqotadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Abu Rayhon Beruniy bobomiz: "Ta'lim berishda biz, ustozlar, fanlarni o'rgatishda shunday yo'l tutmoqligimiz kerakki, ilmi tolib o'zini xuddi bir bog'dan ikkinchi bog'da sayr qilgandek his qilsin", – degan edilar. Abu Rayhon Beruniy iqtisodiy bilimlarni ham juda ravon va sodda tilda tushuntirib berganlar. Pul bilan muomala

qilishni, pulning kelib chiqishini birinchilardan bo'lib tadqiq qilgan allomadir. Uning bu boradagi mulohazalari kasb tanlash, mehnat qilib daromad topish va uni to'g'ri sarf etish masalasida nihoyatda qimmatlidir.

Abu Ali ibn Sino nafaqat tibbiyotda, balki pedagogikada ham zarur bilimlarni shunday ta'kidlaydi: "Inson yaratuvchanligi bilan boshqa jonzotlardan farq qiladi. Hayvonlar tevarak-atrofdagi barcha narsalarni qanday bo'lsa, shunday qabul qiladilar. Ammo odamlar mehnat qilib, chorvachilik, dehqonchilik, hunarmandchilik orqali o'zlariga kasb tanlaydilar." O'qituvchilik ham qadimdan bor bo'lgan va davr ruhiga mos rivojlanib borayotgan kasb hisoblanadi. Insoniyatdagi bu yangilikka intiluvchanlik hissi taraqqiyot omili bo'lib xizmat qiladi. Kasbga bo'lgan ijodiy munosabatda bu o'z aksini topadi.

Yusuf Xos Hojibning Qutadg'u bilig (Baxtga eltuvchi bilim) asarida ilmning kishiga keltiradigan foydasi, hayot yo'llarida bir chiroq misoli yo'limizni yorituvchi vosita ekanligi, har bir xalq e'tiborini ilm egallashga qaratmog'i lozimligi uqtilgan. Ziyo ulashuvchi ustoz-o'qituvchilar o'z kasbiga muhabbat qo'yishi, o'z sohasida o'quvchi-talabalaridan ancha yuqori turishi, ularga bilim berishda doim yangilikka intilishi kerakligi ta'kidlangan. "Bilim olish nihoyatda mashaqqatli yo'ldir. Igna bilan quduq qazishga teng bu yumush har kimning qo'lidan kelmaydi. Kingadir bilim berish esa ikki karra sermashaqqat mehnatdir", – deydi Yusuf Xos Hojib o'z asarida. Zamonlar silsilasida necha suronli yillarni o'zbek xalqi boshdan kechirdi. Biroq bobolarimizning zakovatli bo'lish, kasbga to'g'ri hamda ijodiy yondashishga oid mulohazalari hali hanuz ahamiyatini yo'qotmagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda buyuk ajdodlarimizning ilmiy, pedagogik va ma'naviy merosini o'rganish asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kasbga bo'lgan ijodiy munosabatini shakllantirish jarayoni tahlil qilindi. Tadqiqotda sifatli (kvalitativ) va miqdoriy (kvantitativ) metodlar uyg'unlashtirildi. Sifatli tahlilda tarixiy-pedagogik manbalar, mashhur allomalarning asarlari hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlar kontent tahlil usuli orqali o'rganildi. Miqdoriy tahlil esa so'rovnoma, test va kuzatuv natijalariga asoslandi. Tadqiqot eksperimental-sinov asosida tashkil etilib, unda bakalavriat bosqichida tahsil olayotgan pedagogika yo'nalishidagi talabalarning kasbga munosabatidagi o'zgarishlar monitoring qilindi. Tadqiqot metodlari sifatida kuzatuv, suhbat, diagnostika, statistik tahlil, grafik tahlil va pedagogik eksperiment qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Millatimizning ulug' qomusiy olimlaridan tashqari, buyuk sarkardalari ham kasb tanlashga alohida e'tiborga molik masala deb qarashgan. Amir Temur Movarounnahrni chingiziylardan xalos etib, ulkan saltanat barpo etdi. Mamlakatni kengaytirish bilan birga, turli kasb egalariga homiylik qildi. Hunarmandchilikning ko'plab turlari keng rivoj topdi. Boshqa mamlakatlardan olib kelingan o'zga millat vakillarining ham erkin yashashlari uchun barcha sharoitlarni yaratdi. Ularni mahalliy xalq bilan bir el bo'lib istiqomat qilishlari uchun imkon tug'dirdi. Lola Rajabovanning "Kasbiy pedagogika" qo'llanmasida Amir Temur haqida shunday ma'lumot keltiriladi: "Sohibqiron o'n ikki toifa kishilar xususida so'z yuritib, saltanatining o'n ikki burji va davlatining o'n ikki oyi deb hisoblaydi. Ularning o'n birinchi toifasiga esa kasb-hunar egalari kiritib, ular mamlakat himoyasida bo'lishini ta'kidlaydilar." Madrasalar qurdirib, ilm ahli ustozlarini g'oyatda e'zozlaydi. Amir Temur o'zining "Tuzuk"larida shunday deydi: "Ishbilarmon, mardlik va jasorat sohibi, azmi qat'iy, tadbirkor va hushyor bir kishi, ming-minglab, tadbirsiz, loqayd kishilardan yaxshidir".

Amir Temurning nabirasi Mirzo Ulug'bek ham nafaqat shoh, balki butun dunyoga mashhur buyuk astronomik olimdir. Mirzo Ulug'bek o'zining hukmronligi davrida kasb-hunar egalari, hunarmandlar, ilm egalari homiylik qilgan. Xalq o'rtasida ma'rifatparvar podshoh, ko'plab elga naf keltiruvchi inshootlar, madrasa va rasadxonalar qurdirgan shoh sifatida shuhrat qozongan. U bobosidan o'g'il-qizlarni yoshlikdan kasbga o'rganishlari uchun shart-sharoitlar yaratish, hunarmand kishilarni mamlakatda qadrlashni ham o'rgandi. O'zi ham Ali Qushchi kabi zukko shogirdlarni yetishtirdi. Xuddi shunday sifatlar Sohibqironning yana bir avlodi Zahiriddin Muhammad Boburda ham kuzatiladi. Mirzo Bobur o'zga elda podshoh bo'lishiga qaramay, kasb-hunar egalari yuksak qadrlagan. Ulug' ajdodlariga munosib vorisligini ko'rsatgan. Uning "Boburnoma" asari Sharq va G'arb mamlakatlarida nihoyatda mashhurdir. Mirzo Bobur o'z asarida kasb egallash ahamiyati katta ekanligi, davlat farovonligi yo'lida davlatda bu kabi kishilarning ko'pligi yaxshi natija ekanligini aytib o'tganlar.

Abu Nasr Forobiy "Fozil odamlar shahri" asarida: "Podshoh shohligini, temirchi temirchiligini, oshpaz oshpazligini qilishi, ya'ni har kim o'z o'rnida bo'lishi, o'z vazifasini bajarmog'i kerak. Shunda davlatda farovonlik hamda taraqqiyot rivojiga erishish mumkin", – deydi. Forobiy kasb egallashga muhim masala deb qaragan. Mulohazalaridan ko'rinib turibdiki, har bir kishi o'z kasbiga mehr qo'yishi, yoshlikni behuda ishlarga sarf qilmasdan, bir hunarning boshini tutmoqligi zarurligini alloma ham e'tirof etib o'tgan.

Imom al-Buxoriy buyuk hadisshunos olim edi. U "Qur'on"dan keyingi Payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.) ning aytgan so'zlari, qilgan amallari aks etgan eng ishonchli hadislarni to'plab, to'plam yaratgan. Unda kasb

tanlash, ilm olish, umrni odamlarga naf keltiradigan foydali mehnat bilan o'tkazish xususida ham hadislar keltirilgan. "Halol kasb qilish har bir musulmon kishining burchidir",—deb bir hadisda aytilgan bo'lsa, ikkinchisida: "Sizlardan biringiz arqonini olib, tog'dan o'tin terib kelib, uni sotib tirikchilik qilishi, birovdan tilab so'rashidan yaxshiroqdir",—deyilgan. "Alloh taolo sizlardan biringiz bir ish qilsa, uni chiroyli va mukammal bajarishini yaxshi ko'radi",—deyilgan hadisda ham nimagaki qo'l urilsa, chin dildan, astoydil bajarish nazarda tutilgan. Yana birida esa: "Hech kim o'z qo'li mehnati evaziga topganidan yaxshiroq taom yemagan",—deb ta'kidlangan. Payg'ambarimizning ushbu hadislarini orqali insonlarni halol yo'l bilan rizq terib yeyish, boriga shukur qilib, yo'g'iga sabr etib yashash, mehnat qilish har bir mo'min-musulmonning majburiy burchi ekanligi bot-bot eslatilgan.

Donishmand xalqimiz boy ilmiy-madaniy merosga ega. Millatimizning qay davriga nazar solmaylik, boy tarixiy, purlikmat mulohazalarga, pand-nasihatlarga, ajoyib yillar silsilasidan o'tib kelayotgan kitoblarga duch kelamiz. Ularning barchasida kasb tanlash inson umridagi muhim tanlov ekanligi, uning sir-asrorlarini puxta o'zlashtirishda sabrli bo'lish, halollik ila yurtga xizmat etish, shu orqali topilgan daromad bilan tirikchilik o'tkazib, o'z burchlarini ado etish, e'tiqodiga sodiq qolishida tanlagan kasbining ahamiyati, hamisha o'z hunarini takomillashtirib borish tavsiya etilganiga guvoh bo'lamiz. Eng qiziq jihati, ularning hozirgi globallashuv jarayonlarida ham o'z qiymatini yo'qotmagani, aksincha, yangi mazmun kasb etganidir. Bu borada respublikamizda tahsinga sazovor ishlar bugungi kunda ham amalga oshirilmoqda.

XULOSA

Yurtboshimiz Shavkat Mirziyoyev o'zining "Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz" asarida Yangi O'zbekistonni bunyod etishda malakali pedagoglarga har qachongidan ham ko'proq ehtiyoj sezilishini ta'kidlaganlar. Yurtboshimiz o'z so'zlarida davom etib, ta'lim sohasida bir qancha islohotlar olib borish zarurligini, bu borada ko'plab loyihalar yaqin kelajakda amalga oshirilishini alohida ta'kidlab o'tganlar. Shuningdek, kerakli mutaxassislarni tayyorlashda o'tmishdagi ajdodlarimiz qoldirgan noyob manbalardan unumli foydalanish zarurligi ham qayd etilgan.

Texnologik asrda yashar ekanmiz, pedagogik kasbga bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash va ularni kasbga nisbatan ijodiy munosabatda bo'lishga o'rgatish naqadar muhimligini anglab yetmog'imiz lozim. Chunki yosh avlodni — u xoh o'quvchi, xoh talaba bo'lsin — shu yurt farzandi sifatida aynan o'qituvchilar ta'lim beradi va tarbiyalaydi. Pedagoglarni ushbu jarayonga puxta tayyorlash esa eng muhim masalalardan biridir. Bu borada olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlari, shubhasiz, yaqin kelajakda o'z samarasini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sh. Mirziyoyev. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. — Toshkent: 2017.
2. Abdullayeva M., Abduqodirov A. Kasbiy pedagogika. — Toshkent: 2010.
3. Xodjayev A. Kasbiy ta'lim pedagogikasi. — Toshkent: 2015.
4. Sharipov Sh. Pedagogika va kasb-hunar ta'limi metodikasi. — Toshkent: 2012.
5. To'xtasinov B., Usmonov A. Kasbiy ta'lim metodikasi va pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: 2018.
6. Qodirova G. Kasbiy pedagogika asoslari. — Toshkent: 2016.
7. Mirzaahmedov H. Kasbiy ta'lim va pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: 2021.
8. Ziyonet.uz manbalari.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.